

ZAMONAVIY O‘QITUVCHIGA QO‘YILADIGAN DIDAKTIK TALABLAR*Xudoyberganova Sevinchoy Urazmat qizi**Qo‘qon DPI talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy o‘qituvchiga unga qo‘yiladigan didaktik talablar bayon qilingan. Shuningdek, maqolada bugungi kunda pedagogning shaxsiy va kasbiy sifatlarini pedagogik mahoratda namoyon qila olish zarurati ham asoslangan. Jamiyat tamonidan o‘qituvchiga qo‘yilayotgan talablar bayon qilingan.

Kalit so‘zlar: Pedagog, ta‘lim, talab, rivojlanish, e‘tibor, tarbiya jarayoni, tashkilotchilik, munosabat.

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ТРЕБОВАНИЯ К СОВРЕМЕННОМУ УЧИТЕЛЮ*Xudoyberganova Sevinchoy Urazmat qizi**студент Кокан ГПИ.*

Абстрактный: В данной статье описывается современный учитель и дидактические требования к нему. Также в статье обоснована необходимость проявления личностных и профессиональных качеств педагога в педагогическом мастерстве. Описаны требования, предъявляемые к учителю обществом.

Ключевые слова: Педагог, образование, потребность, развитие, внимание, учебный процесс, организация, отношение.

DIDACTIC REQUIREMENTS FOR THE MODERN TEACHER*Khudoyberganova Sevinchoy Urazmat girl**Kokan is a student of SPI*

Abstract: This article describes the modern teacher and didactic requirements for him. Also, the need to demonstrate personal and professional qualities of a pedagogue in pedagogical skills is based on the article. The demands placed on the teacher by the society are described.

Keywords: Teacher, education, demand, development, attention, educational process, organization, attitude.

Kirish. O‘qituvchilik – inson jamiyati tarixi boshlangandan e‘tiboran davom etib, shu bilan birga hamma vaqt jamiyat va jamoatchilik tomonidan e‘tiborga loyiq e‘zozlab kelingan kasbdir. “... O‘qituvchi – deydi Al Forobiy, - aql-farosatga, chiroylik nutqqa ega bo‘lishi va o‘quvchilarga aytmoqchi bo‘lgan fikrlarini to‘la va aniq ifodalay olishni bilmog‘i zarur.” U o‘z fikrini davom ettirib: “o‘qituvchi va rahbarning vazifasi dono davlat rahbari vazifasiga o‘xshaydi, shu sababli o‘qituvchi eshitgan va ko‘rganlarining barchasini eslab qolishi, aql-farosatga, chiroylik nutqqa ega bo‘lishi, o‘qituvchilarga aytmoqchi bo‘lgan fikrlarini to‘la va aniq ifodalab berishni bilmog‘i lozim. Shu bilan birga o‘z nomusini qadrlashi, adolatli bo‘lmog‘i lozim. Ana shundagina u insoniylikning yuksak darajasiga ega bo‘ladi va baxt cho‘qqisiga erishadi,” – deb ta‘kidlaydi.[1,28]

Abu Ali Ibn Sinoning fikricha, “... O‘qituvchi matonatli, sof vijdonli, rostgo‘y va bolani tarbiyalash metodlarini, ahloq qoidalari yaxshi biladigan odam bo‘lmog‘i lozim. O‘qituvchi o‘quvchining butun ichki va tasjqi dunyosini o‘rganib, aql qatlamlariga kirolmog‘i lozim.”[2.36]

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

Nosiriddin Tusiy o‘zining “O‘qituvchilarni tarbiyalash to‘g‘risida” degan asarida shunday deydi: “... o‘qituvchi munozaralarni olib borishi, rad etib bo‘lmaydigan darajadagi isbot qilishni bilishi, o‘z fikrlarining to‘g‘riligiga ishonishi, nutqi esa mutlaqo toza, jumalari mantiqiy ifodalanadigan bo‘lishi lozim... o‘qituvchi nutqi hech qachon va hech qayerda zaharxandali, qo‘pol yoki qattiq bo‘lishi mumkin emas. Ars paytida o‘qituvchining o‘zini tuta olmasligi ishni buzishi mumkin.

Tahlil va natijalar. Zamonaviy maktab o‘qituvchisi qator vazifalarni bajaradi. O‘qituvchi – sinfdagi o‘quv jarayoni tashkilotchisidir. O‘qituvchi o‘quvchilar uchun dars payti, qo‘shimcha darslarda va shu bilan birga darsdan tashqari hollarda ham kerakli maslahatlar berishda bilimlar manbaidan biridir.

Ko‘pchilik o‘qituvchilar sinf rahbari vazifasini bajarib, tarbiya jarayoni tashkilotchilari bo‘lib hisoblanadilar. Zamonaviy o‘qituvchi ijtimoiy psixolog bo‘lmasligi mumkin emas. Shuning uchun ham o‘quvchilar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni yo‘lga sola olishi, bolalar jamoasida ijtimoiy-psixologik mexanizmlardan foydalanishni bilishi zarurdir. Ma’lumki, pedagogik faoliyat – kishi mehnatining eng murakkab sohalaridan biridir. Jamiyat tomonidan qo‘yiladigan talablardan eng muhimi o‘qituvchining shaxsi va uning kasbi bilan bog‘liq xislatlariga qaratilgan.

O‘qituvchining eng muhim shaxsiy xislatlari quyidagilardir:

- o‘qituvchining o‘z Vataniga sodiqligi, bolalarni sevishi, ularni insonparvarlik ruhida tarbiyalash istagi, o‘z yurti, ona tili, o‘z xalqining tarixi va uning madaniyatini sevishi, davlatning mustaqilligi g‘oyasida yashashidan iboratdir;
- ijtimoiy javobgarlikni yuksak darajad his etishi;
- olijanobligi, aql-farosatli, ma’naviy pok;
- o‘zini qo‘lga ola bilishi, sabr-toqattli, bardam, matonatlilikidir.[4,4]

Jamiyatning o‘qituvchilik kasbiga qo‘yadigan asosiy talablari quyidagichadir:

- keng bilim saviyasiga ega bo‘lishi, turli bilimlardan xabardor bo‘lishi;
- yosh pedagogik psixologiya, ijtimoiy psixologiya va pedagogika, yosh fiziologiyasi hamda makyab gigiyenasidan chuqur bilimlarga ega bo‘lishi;
- o‘zi dars beradigan fan bo‘yicha mustahkam bilimga ega bo‘lib, o‘z kasbi, sohasida jahon fanida erishilgan yangi yutuq va kamchiliklardan xabardor bo‘lishi;
- ta’lim va tarbiya metodikasini egallashi;
- o‘z ishiga ijodiy yondashishi;
- boalarni bilishi, uning ichki dunyosini tushuna olishi;
- pedagogik taxnikani (mantiq, nutq, ta’limnig ifodali vositalari) va pedagogik taktga ega bo‘lishi;
- o‘qituvchining o‘z bilim va pedagogik mahoratini doimiy ravishda oshirib borishi. Har bir o‘qituvchi ana shu talablarga eng yuqori darajada mos keladigan bo‘lishi uchun intilishi kerak.

O‘qituvchiga jamiyat tomonidan qo‘yiladigan talablar, turli xilddagi ijtimoiy kutishlar, pedagogning individualligi, uning, shu tariqa talablarga javob berishga subyektiv tayyorgarligi muayyan o‘qituvchining pedagogik faoliyatga naqadar tayyorgarligidan dalolat beradi.

Muhim davlat vazifasini – kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirayotgan zamonaviy maktab o‘qituvchisining xislatlari, uning ijodiy faoliyati, asosan, amaliy ishda, pedagogik tajribalarni egallash jarayonida o‘z rivojlana boradi. Shu bilan birga o‘qituvchi doimiy ravishda o‘z malakasini oshirib, o‘z ishining muvaffaqiyatini yuqori darajada ta’minlashga yordam beradigan shaxsiy xislatlarini tarbiyalab borishi zarur.

Endilikda global o‘zgarishlar, fan-texnika va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining kun sayin rivojlanib borishi o‘qituvchidan yuksak mahoratni, o‘tkir irodani, psixologik quvvatni, chuqur bilim va mulohazali bo‘lishni talab qiladi. Hozirgi zamon o‘qituvchisi o‘z mutaxassisligiga oid bilimlar bilan birga, pedagogik va psixologik bilimlarni, hamda turli fan

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

yoʻnalishlari boʻyicha maxsus bilimlarga ega boʻlgan, kasbiy tayyorgarlik, yuksak axloqiy fazilatlarini egallagan, taʼlim muassasalarida faoliyat koʻrsatuvchi shaxsdir.

Ushbu nuqtai nazardan hozirgi kunda quyidagi burch va masʼuliyatlar oʻqituvchilardan talab qilinadi:

- oʻqituvchi eng avvalo masʼuliyatni his etuvchi tarbiyachi, tajribali notiq, madaniyat va maʼrifat targʻibotchisidir;

- oʻqituvchi tabiatan oʻquvchilarni seva olishi, oʻz mehrini, his-tuygʻularini har lahzada oʻquvchilar ichki dunyosi bilan bogʻlay olishi, ularning ham mehriga, hurmatiga sazovor boʻlishi kerak;

- oʻqituvchi jamiyat ijtimoiy hayotida roʻy berayotgan oʻzgarishlar, olib borilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar mohiyatini chuqur anglab etishi va ularga xolisona baho berib, bu borada oʻquvchilarga toʻgʻri, asosli maʼlumotlarni doimiy bera olishi lozim;

- zamonaviy oʻqituvchining ilm-fan, texnika va axborot-kommunikatsion texnologiyalari yangiliklaridan va yutuqlaridan xabardor boʻlib borishi talab etiladi;

- oʻqituvchi oʻz mutaxassisligi boʻyicha chuqur va puxta bilimga ega boʻlishi, barcha fanlar integratsiyasini oʻzlashtirib borishi, bunda oʻz ustida tinimsiz ilmiy izlanishlar olib borishi;

- oʻqituvchi pedagogika va psixologiya fanlari asoslarini puxta bilishi, oʻquvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda taʼlimtarbiya faoliyatini tashkil etishi kerak;

- oʻqituvchi kasbiy pedagogik faoliyatida taʼlim va tarbiyaning eng samarali zamonaviy shakl, metod va vositalaridan unumli foydalana olish imkoniyatiga ega boʻlmogʻi lozim;

- oʻqituvchi ijodkor, taʼlim-tarbiyaviy faoliyat tashabbuskori va yosh avlod kelajagi uchun javobgar shaxsdir;

- oʻqituvchi kasbiy faoliyati jarayonida yuksak darajadagi pedagogik mahorat, kommunikativ layoqati, pedagogik texnika (nutq, yuz, qoʻl-oyoq va gavda harakatlari, mimika, pantomimika, takt) qoidalarini chuqur oʻzlashtirib borishi shart.

Oʻqituvchi nutq madaniyatiga ega boʻlishi zarur, uning nutqi quyidagi xususiyatlarni oʻzida aks ettirishi kerak: turli sheva soʻzlardan holi boʻlib, faqat adabiy tilda ifoda etilishi, oʻqituvchining nutqi sodda, ravon va tushunarli boʻlishi, hikmatli soʻzlar, ibora va maqollar, matallar hamda koʻchirma gaplardan oʻrinli foydalana olishi lozim.

Hozirgi sharoitda jamiyatning oʻqituvchilik kasbiga nisbatan qoʻyayotgan talablari kun sayin ortib bormokda va bu talablarni amalda toʻgʻri tashkil qilish vazifasi oʻqituvchiga bogʻliq. Zamonaviy maktab oʻqituvchisi qator vazifalarni bajaradi. Oʻqituvchi avvalo sinfdagi tarbiyaviy jarayonning tashkilotchisidir.

Oʻqituvchi tarbiyachi sifatida quyidagi talablarni bilishi lozim:

- shaxsni maʼnaviy va maʼrifiy jihatdan tarbiyalashda milliy uygʻonish mafkurasining hamda umuminsoniy boylıklarning mohiyatini bilishi, bolalarni mustaqillik gʻoyalariga sodiqlik ruhida tarbiyalashi, oʻz Vataniga, tabiatga va oilasiga boʻlgan muxabbati;

- kasbiy bilimlarni puxta bilish bilan birga, turli bilimlardan xabardor boʻlishi; • yosh pedagogik psixologiya, pedagogika va psixologiya, yoshlar fiziologiyasi, tarbiyaviy ish metodikasi, maktab gigienasidan oʻz kasbiga oid bilimlarni mukammal bilishi;

- oʻz kasbi boʻyicha jahon fanida erishilayotgan soʻnggi yutuqlar, tarbiya texnologiyasi, kompyuter va axborot texnologiyalari, yangiliklaridan doimiy xabardor boʻlib borishi;

- taʼlim-tarbiya metodikasidan koʻnikma va malakalarini oshirib borishi;

- oʻz kasbiga ijodiy yondashishi;

- pedagogik texnika (mantiq, nutq taʼlimining ifodali vositalari) va pedagogik taktga ega boʻlishi;

- oʻz bilimi va pedagogik mahoratini doimiy ravishda oshirib borishi.[5,3]

Xulosa. Muvaffaqiyatli ishlash uchun har bir o‘qituvchi pedagogik mahoratga ega bo‘lishi zarur. Pedagogik mahoratning asosiy qonuniyati oz mehnat sarf qilib, ulkan natijalarga erishish. Ijodkorlik uning hamisha hamrohi bo‘ladi. Pedagogik faoliyatga qiziqqan, qobiliyatli, iste‘dodli kishidagina pedagogik mahorat hislatlari shakllanib boradi.

Pedagogik faoliyat o‘z mohiyatiga ko‘ra ijodiy xarakterga ega. O‘qituvchi o‘quvchi shaxsini shakllantiradi, kutilmagan vaziyatlarda mustaqil qarorlar qabul qiladi, pedagogik muammolarni yechadi, o‘quv jarayonini mustaqil boshqaradi. Bularning hammasi ijodkorlikning tub mohiyati, ishning maqsadi va xarakteri bilan bog‘liq. Pedagogik mahoratga ega bo‘lgan o‘qituvchigina. O‘z kasbiy faoliyatida ulkan zafarlarga erishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jabborov M. “Komil inson g‘oyasi: tarixiy-falsafiy tahlil”, Toshkent, “Ibn Sino”, 2000-yil.
2. Mahmudov.T. Mustaqillik va ma’naviyat.-T., “Sharq”.2001, 6-12-b.
3. Mirqosimova, M.M. (2020) Talabalarda analitik tafakkurni rivojlantirish texnologiyasi.// NamDU ilmiy axborotnomasi - Nauchniy vestnik NamGU 2020 yil 4-son. –B. 479
4. Murodjon o‘g‘li, U. I. (2024). “TARIXIY TAFAKKUR” VA “KASBIY KOMPETENTLIK” TUSHUNCHALARINING IJTIMOY-FALSAFIY VA PEDAGOGIK TALQINI: Yangi O‘zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlar o‘rni va rivojlanish omillari. *Yangi O‘zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o‘rni va rivojlanish omillari*, 4(2), 55-63.
5. Усмоналиев, И. (2022). Bo‘lajak o‘qituvchilar kasbiy kompetensiyasini tarixiy tafakkur asosida takomillashtirish zarurati va muammoning amaliyotdagi holati. *Общество и инновации*, 3(5/S), 132-141.
6. Sobirjonovich, S. I. (2023). Systemic Organization of Professional Competence, Creativity and Innovative Activity of A Future Kindergartener. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 19, 108-112.
7. Soliyev, I., TIZIMIDA, B. S. M. T. L., & PEDAGOGIK, I. Y. U. A. V. (2023). SHART-SHAROITLARI.
8. Taxirovich, A. S. (2023). The Main Etiological Factors, Methods of Prevention and Treatment of Meningitis. *International Journal of Scientific Trends*, 2(2), 141-148.
9. qizi Turdaliyeva, N. A. (2024). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR IJODIY QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. *GOLDEN BRAIN*, 2(7), 48-52.
10. Pakirdinov, A. S., Madazimov, M. M., & Abdukadirov, D. A. (2022). Features of gastric and duodenal ulcers in elderly patients. *World Bulletin of Public Health*, 13, 63-66.
11. Abdurashidov, A., & Turdaliyeva, N. (2023). DEVELOPMENT OF MANUAL WORK IN PRE-SCHOOL EDUCATION. *Science and innovation*, 2(B2), 282-286.
12. Qizi, B. O. S., Qizi, X. D. A., & Yusupovich, M. I. (2022). IJTIMOY SIYOSAT: ROSSIYADA INKLYUZIV TA? LIM HAQIDA. *FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI*, 922-930.
13. Yusup o‘g‘li, M. I. (2022). Mustaqil ta’limni blended learning texnologiyasi asosida tashkil etish. *FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI*, 126-131.
14. Kuzieva, S. U., Imomova, D. A., & Duschanova, G. M. (2019). Structural features of vegetative organs *Spiraea hypericifolia* L., growing in Uzbekistan. *American Journal of Plant Sciences*, 10(11), 2086-2095.

15. Yusup o'g'li, M. I. (2024). OLIY TA'LIM MUASSALARIDA INKLYUZIV TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH: MUAMMO VA YECHIMLAR. *FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI*, 5(1), 1-10.

16. Кузиева, С. У., & Ишонкулова, Д. У. (2018). ВЫДЕЛЕНИЕ И ЭЛЕКТРОФОРЕТИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА МАЛАТДЕГИДРОГЕНАЗЫ ХЛОПЧАТНИКА. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION* (pp. 14-16).